

ANNE BABALARIN OKUL ÖNCESİ DÖNEMDE ÇOCUKLARIN RİSKLİ OYUNLARINA İZİN VERMELERİ İLE ÇOCUKLARIN PROBLEM DAVRANIŞLARI VE SOSYAL BECERİLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ¹

INVESTIGATION OF THE RELATIONSHIP BETWEEN THE PARENTS' ALLOWING CHILDREN'S RISKY PLAY IN PRESCHOOL PERIOD AND THE CHILD'S PROBLEM BEHAVIORS AND SOCIAL SKILLS

Ümmü Gül BORA²

Şükran KILIÇ³

Başvuru Tarihi: 24.08.2022 Yayına Kabul Tarihi: 27.04.2023 DOI: 10.21764/maeuefd.1166359
(Araştırma Makalesi)

Özet: Okul öncesi dönemdeki çocuklarının birden fazla gelişim alanına katkı sağlayan oyun türlerinden biri riskli oyundur. Uluslararası alan yazında riskli oyun konusunda yapılan araştırmaların olduğu anlaşılmaktadır. Ancak Türkiye’de bu alandaki araştırmaların sınırlı sayıda olduğu görülmüştür. Bu araştırma, riskli oyun alanındaki çalışmalara katkı sağlayabilmesi açısından ve anne babaların riskli oyunlara izin verme düzeylerinin çocuklarının sosyal beceri ve problem davranışları ile ilişkisinin yordanabilmesi açısından önemlidir. Bu bağlamda araştırmanın amacı, okul öncesi eğitime devam eden çocukların anne babalarının riskli oyunlara izin verme düzeylerinin çocukların sosyal becerilerini ve problem davranışlarını yordayıp yordamadığının incelenmesidir. İlişkisel tarama modelinin kullanıldığı bu araştırmanın çalışma grubunu, İstanbul ili Sultangazi ilçesinde bulunan devlete bağlı bağımsız anaokulları ve ilkökula bağlı anasınıflarında okul öncesinde öğrenim gören 48-66 aylık normal gelişim gösteren 253 okul öncesi dönemdeki çocuklarının ve çocukların anne babaları oluşturmaktadır. Araştırma kapsamında veri toplama aracı olarak; Riskli Oyunlara İzin Verme Ölçeği ve Anasınıfı ve Anaokulu Davranış Ölçeğinin iki alt ölçeği olan Sosyal Beceri Ölçeği ve Problem Davranış Ölçeği kullanılmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre; çocukların sosyal becerilerinin ve problem

Abstract: One of the play types that contribute to more than one development area of preschool children is a risky play. There are studies on risky gaming in international literature. However, there are a limited number of studies in this area in our country. The research is important in terms of contributing to the studies in the field of risky play and predicting the relationship between the level of parents' permission for risky plays and their children's social skills and problem behaviors. In this context, the aim of the research is to examine whether the level of permission of the parents of children attending pre-school education predicts the social skills and problem behaviors of the children. The study group of this research, in which the relational screening model was used, consists of 253 pre-school children aged 48-66 months with normal development and their parents, who study in-state independent kindergartens and kindergartens affiliated to primary school in the Sultangazi district of Istanbul. As a data collection tool within the scope of the research; The Social Skills Scale and the Problem Behavior Scale, which are the two subscales of the Allowing Risky Play Scale and the Kindergarten and Kindergarten Behavior Scale, were used. According to the findings obtained from the research; It was concluded that children's social skills and problem behaviors predict the level of parents' allowing risky plays, and there is a positive relationship

¹ Bu makale aynı başlıklı 2.yazar Prof. Dr. Şükran KILIÇ danışmanlığında Ümmü Gül ELMALLI (BORA)’nın yüksek lisans tezinden üretilmiştir. Bu makale aynı başlık ile VI. Uluslararası EJER-2021 kongresinde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

² Öğretmen/Bilim Uzm. Millî Eğitim Bakanlığı, guulbora@gmail.com / ORCID No: 0000-0001-5729-9849

³ Prof. Dr., Aksaray Üniversitesi, sukrankilic@aksaray.edu.tr / ORCID No: 0000-0001-7411-1852

davranışlarının anne babaların riskli oyunlara izin verme düzeylerini yordadığı ve anne babaların riskli oyunlara izin verme düzeyleri ile sosyal beceri arasında pozitif, problem davranış ile arasında negatif bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Riskli oyun, sosyal beceri, problem davranış, okul öncesi.

between parents' levels of allowing risky plays and social skills, and a negative relationship between problem behavior.

Keywords: Risky play, social skills, problem behavior, preschool

Giriş

Oyun ve çocuk birbirlerini tamamlayan iki ögedir (Bodrova & Leong, 2007). Oyun; mümkün olduğunca özgürce seçilmesi, kişisel olarak yönlendirilmesi ve özünde oyuna katılan çocukları motive etmesi gereken bir aktivitedir (Conway, 2008). Ayrıca çocuğu hayata hazırlayan ve çocuk için vazgeçilmez bir eğlence kaynağıdır (Bodrova & Leong, 2007). Risk kavramı ise zarar, kayıp veya kazançla sonuçlanabilecek tehlikeye maruz kalma olarak tanımlanır (Little, Sandseter, & Wyver, 2012). Çoğu insan günlük yaşamında risk unsuru içeren durumlarla karşılaşır. Yetişkinlerin bu riskleri karşılamaya ve onları yönetmeye hazırlıklı olmaya, deneyim yoluyla öğrenmeye ihtiyacı vardır (Sandseter & Kennair, 2011). Çocukluk perspektifinden bakıldığında ise risk almak, çocukların kendilerini kapasitelerinin sınırlarına kadar zorlamalarını sağlar ve ilerlemelerini teşvik eder. Bununla birlikte 'yapabilirim' tutumunu göstermek, çocuklar için önemli bir özelliktir (Sandseter, 2011).

Riskli oyun Sandseter tarafından “fiziksel yaralanma riski içeren heyecan verici oyun şekilleri” olarak tanımlanmıştır (Sandseter, 2009). Riskli oyun terimi sıklıkla “sosyal oyun” ya da “kaba saba oyun” gibi bir oyun kategorisindeymiş gibi anılmaktadır. Ancak, risk almak sadece çocukların oyun oynarken yaptığı şeylerden biridir. Önemli bir miktar risk almak, oyunda sınırlarını zorlamak olduğu için çoğu oyunun bir şekilde riskli olduğu ortaya çıkmaktadır (Sandseter, 2011). Çocukların neden riskli oyunları tercih ettiklerinin ise bazı olası açıklamaları şunlardır; neyin mümkün olup olmadığını test etmek, neyin tehlikeli olup olmadığını öğrenmek ve hem çevreleri hem de kendileri hakkında bilgi edinmek (Apter, 2007; Ball, 2002; Smith, 1998). Bununla birlikte çocuklarla yapılan görüşmeler, çocukların eğlence, heyecan, gurur ve kendine güven gibi olumlu duyguları deneyimlemek için riskli oyunlara katıldığını göstermiştir (Coster & Gleeve, 2008). Riskli oyun hem korku hem heyecan aynı zamanda da eğlenmeye ilişkin zıt duyguları içerdiğinden (Sandseter, 2007; Stephenson, 2003) çocuklara yeteri kadar riskli oyun olanağı sağlanmadığında korku uyandıran durumlarla başa çıkma yeteneklerini yaşayamadıkları ileri sürülmektedir (Sandseter & Kennair, 2011). Literatürde dış mekândaki riskli oyunlara daha fazla izin verilen

ülkelerde zaman içerisinde yeni sınırlamalar getirildiği belirtilmiştir. Bu durumun nedenlerinin de anne babalarda artan sorumluluk korkusu, gelişimsel fırsatlara karşın güvenlik konusunu ön plana alma, yetişkinlerin deneyim düzeylerinin artması olabileceği ifade edilmiştir (Sandseter & Sando, 2016).

Riskli oyun hakkında literatürde belirtilen sınırlamaların yanı sıra riskli oyunun çocuklara sağladığı faydalar da göz ardı edilemez. Riskli oyun çocuğu adım adım zorluk seviyesini arttırmaya teşvik eder (Kleppe, Melhuish & Sandseter, 2017). Riskli oyun sayesinde çocuklar, riski tanımlamak, gerçek hayata adapte etmek ve riski ileriki yaşamlarındaki kaygı ve korkuları veya sınırlamaları azaltacak şekilde yönetmek için evrimsel mekanizmalara erişebilirler (Sandseter & Kennair, 2011; Tremblay vd., 2015). Aldıkları risklerin de çocukların gelişimde önemli bir rolü vardır (Ünüvar ve Kanyılmaz, 2017). Riskli oyunun çocuklara sağladığı bu faydalara olan inancın, eğitimcilerin ve anne babaların endişelerinden ağır bastığı ifade edilmektedir (New, Mardell & Robinson, 2005).

Çocuk oyun sayesinde hem eğlenir hem de sosyal becerileri edinir (Brown, Odom & McConnell, 2008). Toplumda var olan diğer bireylerle etkileşimde bulunabilmek için gerekli olan; oyun kurabilme, duygularını ifade edebilme, diğer insanlardan yardım isteme ve onlara yardımcı olma davranışlarının tümü sosyal becerileri kapsamaktadır (Saltalı, 2013). Çocukların fiziksel ve bilişsel gelişim alanlarını olduğu gibi özellikle sosyal ve duygusal gelişim alanları oyun ile olumlu yönde desteklenir (Brown, Odom & McConnell, 2008). Erken çocukluk döneminde sosyal beceri gelişimi desteklenmeyen çocuklarda problem davranışlar ortaya çıktığı belirtilmektedir (Özdenk, 2007). Problem davranış ise bireyin yaşadığı veya yaşayacağı sorunların devamlı hale gelmesi olarak tanımlanmıştır (Yavuzer, 2019). Problem davranışların azaltılmasında okul öncesi dönemde en önemli ve uygun yollardan biri oyun olarak tanımlanabilir (Zirpoli, 2013). Oyun oynayan çocukların oyunlarının kısmen ya da tamamen engellenmesi durumunda çocukta problem davranışların sık görüleceği ve var olan olumsuz davranışları da artıracığı ileri sürülmektedir. Erken çocukluk döneminde sosyal beceri gelişimi desteklenmeyen çocuklarda problem davranışlar ortaya çıktığı ve bu nedenle oyun oynayan çocukların oyunlarının kısmen ya da tamamen engellenmesi durumunda çocukta problem davranışların sık görüleceği ve var olan olumsuz davranışları da artıracığı ileri sürülmektedir (Özdenk, 2007).

Literatürdeki bilgilerden yola çıkarak, riskli oyunun sosyal beceri ve problem davranışları yordayabileceği düşünülerek bu çalışma gerçekleştirilmiştir. Yabancı alan yazınında riskli oyun

kavramı uzun zamandır var olmakla birlikte özellikle Türkçe alan yazınında riskli oyun çalışmalarının araştırıldığı kadarıyla sınırlı olduğu görülmüştür. Bu sebeple hem riskli oyun konusundaki Türkçe alan yazınına katkı hem de riskli oyunun sosyal beceri ve problem davranışlar ile olan ilişkisini açıklama konusunda alanyazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu araştırmanın amacı; okul öncesi eğitime devam eden çocukların anne babalarının riskli oyunlara izin verme düzeylerinin çocukların sosyal becerilerini ve problem davranışlarını yordayıp yordamadığını incelenmesidir. Bu çerçevede aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır;

1. Anne babaların çocuklarının riskli oyunlarına izin verme düzeyleri ile okul öncesi dönemdeki çocuklarının sosyal becerileri ve problem davranışları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
2. Anne babaların çocuklarının riskli oyunlarına izin verme düzeyleri, okul öncesi dönemdeki çocuklarının sosyal becerilerini ve problem davranışlarını yordamakta mıdır?

Yöntem

Okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden 48-66 aylık çocukların anne babalarının riskli oyunlara izin verme düzeyleri ile çocukların sosyal beceri ve problem davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesi ve yordayıp yordandığını anlaşılmaması amacıyla yapılan bu çalışmada ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. İki ya da daha fazla değişken arasında beraber değişim olup olmadığını veya ne düzeyde değişim yaşandığını belirlemeyi amaçlayan modele ilişkisel tarama modeli denir (Karasar, 2017).

Çalışma Grubu

Yapılan araştırmaya, seçkisiz örnekleme yöntemi ile İstanbul ili Sultangazi ilçesinde bulunan devlete bağlı bağımsız anaokulları ve ilkokula bağlı anasınıflarında okul öncesinde öğrenim gören 48-66 aylık normal gelişim gösteren 114 kız, 139 erkek çocuğu ve çocukların anne babaları katılmıştır. Anne babalardan 193'ü anne (76,3) iken 60'ı babadır (23,7). Çalışma grubu Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1

Çalışma Grubunda Yer Alan Anne Baba ve Çocukların Demografik Özellikleri

Cinsiyet		Kız		Erkek		Toplam	
		f	%	f	%	F	%
		114	45.1	139	54.9	253	100.0

Değişken		Grup		Cinsiyet		Toplam	
		Anne	Baba	F	%	F	%
Öğrenim Durumu	İlköğretim	53	20.9	18	7.1	71	28.1
	Ortaöğretim	71	28.1	19	7.5	90	35.5
	Yükseköğretim	69	27.3	23	9.1	92	36.4
Çalışma Durumu	Çalışan	75	29.6	47	18.6	122	48.2
	Çalışmayan	118	46.9	13	5.1	131	51.8
Toplam		193	76.3	60	23.7	253	100.0

Çalışmaya katılan çocukların cinsiyetleri Tablo 1’de verilmiştir. Araştırmaya katılan çocukların %45,1’ini kız çocuklar; %54,9’unu erkek çocukları oluşturmaktadır. Tablo 1 incelendiğinde çalışmada yer alan ebeveynlerin eğitim durumları ve çalışma durumlarının yer aldığı görülmektedir. Ortaöğretim ve yükseköğretim mezunu ebeveynlerin sayısı birbirine oldukça yakinken (%35,5- %36,4) ilköğretim mezunu ebeveynlerin sayısı (28,1) nispeten daha az olduğu anlaşılmaktadır. Çalışan ve çalışmayan ebeveynlerin de toplam yüzdelerinin (%48,2-%51,8) birbirine yakın olduğu görülmektedir.

Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada “Kişisel Bilgi Formu”, “Riskli Oyunlara İzin Verme Ölçeği” ve “Anaokulu ve Anasınıfı Davranış Ölçeği” aracılığıyla veriler toplanmıştır. Kişisel bilgi formu, araştırmacı tarafından araştırmada kullanılmak üzere hazırlanan kişisel bilgi formunda; çocuklar için çocuğun cinsiyeti yer alırken, anne babalar için anne babanın cinsiyeti ve öğrenim durumu maddeleri yer almaktadır. Riskli oyunlara izin verme ölçeği, Ünüvar ve Kanyılmaz (2017) tarafından geliştirilen ve 4-6 yaş çocuklarına uygun olan Riskli Oyunlara İzin Verme Ölçeği toplam 4 boyut ve 21 maddeden oluşmaktadır. İlk boyut olan çok riskli yüksekliklerde oyun 9 maddeden, tehlikeli aletlerle oyun alt boyutu 6 maddeden, az riskli yüksekliklerde oyun alt boyutu 3 maddeden ve son alt boyut olan tehlikeli doğal unsurlara yakın oyun da 3 maddeden oluşmaktadır. Ölçek beşli likert

tipindedir. Ölçeğin geliştirilme çalışmasındaki toplam puanın cronbach alfa değeri .88 iken bu araştırmada elde edilen ölçeğin toplam puan güvenilirliği .90'dır.

Anaokulu ve Anasınıfı Davranış Ölçeği “Sosyal Beceri Ölçeği ve Problem Davranış Ölçeği” olarak iki alt ölçekten oluşmaktadır. Özbey (2009) tarafından tekrar incelenerek geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları tarafından yapılmıştır. Sosyal beceri ölçeği, nin bağımsız iki alt ölçeğinden biridir. Sosyal iş birliği becerileri 11 maddeden, sosyal bağımsızlık ve sosyal kabul becerileri 8 maddeden, sosyal etkileşim becerileri 4 maddeden olmak üzere üç alt boyuttan ve toplam 23 maddeden oluşan Sosyal Beceri Ölçeği dördümlü likert tipindedir. Ölçeğin uyarılama çalışmasındaki toplam puanın cronbach alfa değeri .94 iken bu araştırmada elde edilen ölçeğin toplam puan güvenilirliği 0.87'dir. Bu değerler ölçeğin güvenilirliğinin yüksek olduğuna işaret etmektedir. Problem davranış ölçeği ise Dışa yönelim 16 maddeden, İçe Yönelim 5 maddeden, Antisosyal 3 maddeden ve Benmerkezci 3 maddeden olmak üzere 4 alt boyuttan oluşan dördümlü likert tipindedir. Toplamda 27 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin uyarılama çalışmasındaki toplam puanın cronbach alfa değeri .96 bulunurken bu araştırmada elde edilen ölçeğin toplam puan güvenilirliği 0.86'dir. Bu değerler ölçeğin güvenilirliğinin yüksek olduğunu göstermektedir.

Verilerin Toplanma Süreci ve Analizi

Araştırma için öncelikle Aksaray Üniversitesi 2019/10-18 sayılı Etik Kurul İzni devamında da İstanbul Valiliği'ne bağlı İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden gerekli izinler alınmıştır. Anne babalara araştırmaya katılmalarına yönelik onam formu verilmiştir. Araştırmaya katılmayı kabul eden anne babalara veri toplama araçları kapalı zarflar içinde okul idarecileri ve öğretmenler aracılığı ile ulaştırılmıştır. Araştırmadaki kullanılan analizler SPSS 25.0 ve JASP 0.14 programı ile analiz edilmiştir. Analiz aşamasında ilk olarak normallik testi yapılmıştır.

Tablo 2

Ölçek Puanlarının Normallik Test Sonuçları

Ölçekler	Mod	Medyan	\bar{X}	Çarpıklık	Basıklık
Riski Oyunlara İzin Verme	41.00	43.00	45.15	.679	.318
Sosyal Beceri	78.00	76.00	74.72	-.718	.701
Problem Davranış	51.00	53.00	52.58	-.000	.388

Verilere ait aritmetik ortalama, mod ve medyanın birbirlerine yakın olması, çarpıklık ve basıklık katsayılarının ± 1 sınırları içinde 0'a yakın olması verilerin normal dağılım gösterdiğine kanıt olarak sunulmaktadır (Büyüköztürk, Şekercioğlu ve Çokluk, 2014; McKillup, 2012). Buna göre Tablo 2'de basıklık, çarpıklık katsayıları ve dağılımın betimleyici istatistikleri incelendiğinde ölçek puanlarına ait mod, medyan ve aritmetik ortalamaların birbirlerine yakın olması, çarpıklık ve basıklık değerlerinin ± 1 aralığında olması sebebi ile verilerin normal dağılım gösterdiği varsayılmıştır. Normal dağılım gösteren iki değişkenin karşılaştırıldığı durumlar için de pearson correlation testi kullanılmıştır. Bağımsız değişkenlerin bağımlı değişkeni yordayıp yordamadığını incelemek amacıyla çoklu doğrusal regresyon yapılmıştır. Çoklu regresyon yapılması için gerekli olan normallik varsayımını karşıladığı Tablo 2'de görülmüştür. Ek olarak bu değerler homojen dağılım grafiğinde üzerinde de görsel olarak sağlaması yapılmıştır. Bir diğer gereklilik olan VIF değeri incelendiğinde $1.110 < 10$ (Tablo 5) olarak bulunmuştur. 1'e yakın, 10 ve altı değerler çoklu doğrusallık adına uygun değerler arasında olduğu varsayılmıştır (Tabachnick & Fidell, 2015). Çoklu bağlantılılık (multicollinearity) probleminin olup olmadığı incelendiğinde ise bağımsız değişkenlerin korelasyon değerleri sırasıyla 0.381 ve -0.414 (Tablo 5) olarak bulunmuştur. Değerlerin 0.80 altında olması durumunda çoklu bağlantılılık (multicollinearity) problemi olmadığı varsayılmaktadır (Berry & Stenley Feldman, 1985). Çoklu Regresyon analizi için gerekli bir diğer varsayım olan Cook's Distance maksimum değerinin 1'in üzerinde olması bir ya da birden fazla uç değer varlığını işaret etmektedir. Bu değer 1'in altında olması uç değerlerin olmadığını göstermektedir ve sağlıklı bir çoklu regresyon analizi için 1'in altında olması beklenmektedir (Cook & Weisberg, 1982). Bu çalışmadaki Cook's Distance bakıldığında ise maksimum değer 0.121 (Tablo 5) bulunmuştur ve uygun değer aralığında olduğu görülmektedir.

Araştırmada kullanılan veri toplama araçlarının toplam alt boyut sayısının 11 olması nedeniyle çalışmanın anlaşılabilirliği, yalınlığı ve akıcılığını korumak adına veri toplama araçlarının toplam puanları üzerinden analiz yapılmasına karar verilmiştir. Bu amaçla araştırmada kullanılan veri toplama araçlarının bu çalışma grubunda toplam puanın uygunluğunu görmek ve ölçeğin bu veri setinde kullanılabilirliğini test etmek amacıyla Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) yapılmıştır. Doğrulayıcı faktör analizinin amacı önceden tanımlanan bir faktör modelinin elde edilen veriler ile uyuma yeteneğini ve ne derece uyum sağladığını saptamaktır. GFI, CFI, TLI, NFI VE NNFI değerleri 1'e yaklaştıkça RMSEA ve SRMR değeri .10'un altında olmak kaydıyla 0 değerine

yaklaştıkça uyum göstergesinin yüksek olduğu kabul edilmektedir (Suhr, 2006; Hooper, Coughlan & Mullen, 2008; Kline, 2015).

Tablo 3

Ölçeklerin Toplam Puanlarının Doğrulayıcı Faktör Analizi İyilik Uyum Değerleri

Ölçekler	χ^2	Df	GFI	CFI	TLI	NFI	NNFI	SRM R	RMSEA	p
Riskli Oyunlara İzin Verme Ölçeği	359.956	158	.89	.92	.89	.86	.89	.05	.07	<.001*
Sosyal Beceri Ölçeği	364.790	201	.89	.91	.88	.82	.88	.06	.05	<.001*
Problem Davranış Ölçeği	481.497	287	.88	.89	.87	.78	.87	.05	.05	<.001*

Tablo 3 incelendiğinde Riskli Oyunlara İzin Verme Ölçeği'nin DFA sonucunda toplam puanın GFI değeri .89, CFI değeri .92, TLI değeri .89, NFI değeri .86, NNFI değeri .89, SRMR değeri .05 ve RMSEA değeri .07 saptanmıştır. Sosyal Beceri Ölçeği'nin DFA sonucunda toplam puanın GFI değeri .89, CFI değeri .91, TLI değeri .88, NFI değeri .82, NNFI değeri .88, SRMR değeri .06 ve RMSEA değeri .05 saptanmıştır. Problem Davranış Ölçeği'nin DFA analiz sonucunda toplam puanın GFI değeri .88, CFI değeri .89, TLI değeri .87, NFI değeri .78, NNFI değeri .87, SRMR değeri .05 ve RMSEA değeri .05 olarak belirlenmiştir. Yapılan DFA analizleri sonucu tüm ölçeklerin toplam puan faktörlerinin CFI, TLI, NFI uyum indekslerinin 1'e yakın olduğu; RMSEA değerinin ise 0,10 değerinin altında olduğu görülmüştür. Bu nedenle tüm ölçeklerin yüksek ve kullanılabilir değerlere sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Bulgular

Bu bölümde araştırmanın sorularına paralel olacak şekilde araştırma bulguları açıklanmıştır. Bulgular Tablo 4 ve Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 4

Anne babaların Riskli Oyunlara İzin Verme Düzeyleri ile Okul Öncesi Eğitime Devam Eden Çocukların Sosyal Becerileri ve Problem Davranışları Arasındaki İlişkiye Ait Pearson Korelasyon Testi Sonuçları

İlişki	N	R	P
Riskli Oyunlara İzin Verme- Çocukların Sosyal Becerileri	253	0.38**	0.00*
Riskli Oyunlara İzin Verme- Çocukların Problem Davranışları	253	-0.41**	0.00*

Tablo 4’te araştırmaya katılan anne babaların riskli oyunlara izin verme düzeyleri ile okul öncesi eğitime devam eden çocukların sosyal becerileri arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki görülmüştür ($r (n=253) =0,38; p<,05$). Anne babaların riskli oyunlara izin verme düzeyleri ile problem davranışları arasında ise negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğu bulgusu elde edilmiştir ($r (n=253) =-0,41; p<,05$).

Tablo 5

Anne babaların Riskli Oyunlara İzin Verme Düzeylerinin Yordanmasına İlişkin Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları

Değişken	B	SH _B	β	T	p	İkili r	Kısmi r	VIF
Sabit	38.603	8.740	-	4.417	.00*	-	-	-
Sosyal Beceri	.408	.085	.278	4.787	.00*	.381	.290	1.110
Problem Davranış	-.455	.081	-.326	-5.614	.00*	-.414	-.335	1.110

R= .491

R²= .241**

F (2,250) = 39.639

p=.000

Okul öncesi eğitime devam eden çocukların sosyal beceri ve problem davranış değişkenleri birlikte, anne babaların riskli oyunlara izin verme düzeyleri ile düşük düzeyde ve anlamlı bir ilişki vermektedir ($R= ,491; R^2= ,241; p=,000$). Tablo 5 incelendiğinde çocukların sosyal beceri ve problem davranış değişkenleri ile anne babaların riskli oyunlara izin verme düzeylerindeki toplam varyansın %24’ünü açıklamaktadır. Modelde sosyal beceri ($\beta=-0.278; t=-4,787; p=0.00$) ve problem davranış ($\beta=- -0.378; t= -5,614; p=0.00$) varyansa anlamlı katkı sağlamıştır. Bu katkı incelendiğinde; riskli oyunların çocukların sosyal becerilerine yönelik yordayıcı etkisinin pozitif yönde olduğu, problem davranışlar üzerinde de negatif yönde yordayıcı olduğu tespit edilmiştir.

Tartışma

Anne babaların çocuklarının riskli oyunlarına izin verme düzeylerinin, çocukların sosyal becerilerini yordadığı ve aralarında pozitif yönde ilişki olduğu tespit edilmiştir. Sandseter (2015) riskli oyunun gelişim açısından yararlarını konu edinen bir çalışmada riskli oyunun sosyal becerileri geliştirdiğini ifade etmiştir. Bu olguyu destekler nitelikte literatürde mevcut çalışmalarda çocukların riskli oyununun sosyal gelişim alanında birçok fayda sağladığını ve sosyal becerilerini arttırdığı belirtilmiştir (Brussoni vd., 2015; Bundy, 2017). Literatür incelendiğinde Türkçe ve uluslararası alanyazında araştırıldığı kadarıyla anne babaların riskli oyunlara izin verme düzeyi ile çocukların sosyal becerileri arasındaki ilişkiyi inceleyen bir çalışma bulgusuna rastlanamamıştır. Ancak oyun ile sosyal becerilerin ilişkisiyle ilgili çalışmalar literatürde yer almaktadır. Literatürde rastlanan çalışmalara aşağıda yer verilmiştir.

Çocukların oyun oynarken risk alarak sosyal becerilerini geliştirmeyi öğrenebilecekleri dile getirilmiştir (Greenfield, 2004). Çocukların oyun ortamlarındaki riskin artırılması ile sosyal becerilerinin desteklendiğini Bundy ve arkadaşları (2009) ifade etmişlerdir. Fantuzzo ve arkadaşları (2005) çocukların serbest oyun zamanında sosyal iş birliği becerilerinde ve akran etkileşimlerinde artış olduğunu belirtmiştir. Çocukların oyun zamanlarında hem daha fazla risk aldığı hem de özgür olduğu oyunun serbest oyun zamanı olduğu düşünüldüğünde riskli oyunların sosyal iş birliği ve akran etkileşimini geliştirdiği söylenebilir. Kahrıman Pamuk ve Ahi (2019) yaptıkları çalışmada orman okulu uygulamalarının çocuklara riskli oyun fırsatı sunduğunu ve orman okullarının çocukların sosyal becerilerinde olumlu gelişmeler sağladığını ifade etmişlerdir. León Castro (2012), riskli oyunların sosyal oyunla ilişkili olduğunu, bunun yanında riskli oyunların sosyal deneyimleri ve becerileri geliştirdiğini belirtmiştir. Sandseter & Kennair (2011) riskli oyunların sosyal beceri gelişimine katkıda bulunabileceğini dile getirmişlerdir. Aynı zamanda orman okullarındaki gibi açık hava aktivitelerinde de yer alan çocukların sosyal becerilerinde ilerleme olduğu belirtilmektedir (California Department of Education, 2009). Anne babaların müdahalede bulunmadığı açık hava oyunlarının, çocuklardaki bir gruba dahil olabilme, paylaşabilme gibi sosyal becerilerini geliştirdiği ifade edilmektedir (Waite, Rogers & Evans, 2013). Riskli oyunların çocukların sosyal gelişimine destek sağladığı, sosyal gelişimi ile pozitif yönde ilişkili olduğu başka kaynaklarda da vurgulanmaktadır (Route, 2012; Kleppe, 2018; Pellegrini,

1988; Pellis & Pellis, 2007). Bu çalışmalara ek olarak; Obee, Sandseter & Harper (2020) riskli oyunların çocukların sosyal becerileri desteklediğini ifade etmiştir.

Bu çalışmada elde edilen bulgulardan biri de anne babaların çocuklarının riskli oyunlarına izin verme düzeylerinin, çocukların problem davranışlarını yordadığı ve aralarında negatif yönde ilişki olduğu görülmüştür. Literatür incelendiğinde Türkçe ve uluslararası alanyazında araştırıldığı kadarıyla anne babaların riskli oyunlara izin verme düzeyi ile çocukların problem davranışları arasındaki ilişkiyi inceleyen bir çalışma bulgusuna rastlanamamıştır. Ancak Kılınç (2016) çocukların oyun davranışları ve problem davranışları arasında negatif yönlü ilişki olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bununla beraber; Brussoni, Ishikawa, Brunelle & Herrington (2017) yaptıkları çalışma sonucunda oyun alanına doğal malzemeler eklendiğinde ve risk arttırıldığında anti sosyal davranışların azaldığını gözlemlemişlerdir. Araştırmanın bulgusunu destekler nitelikte Hart & Nagel (2017) anti sosyal davranışların denetim altına alınmasında riskli oyunları müfredata ve erken çocukluk pedagojisine dahil etmenin etkili olabileceğini ifade etmiştir. Hart & Nagel (2017)'in araştırmasının sonuçları incelendiğinde riskli oyunlara izin veren anne babaların çocuklarının problem davranışlarının azaldığı görülmüştür. Riskli oyunların genellikle dış mekanlarda ve yer değiştirmeye dayalı hareketler içerdiği düşünüldüğünde çocuklar riskli oyun sırasında potansiyel olarak problem davranışa dönüşebilecek içsel enerjilerini atmasına olanak sağlayabileceği düşünülmektedir. Ayrıca riskli oyun genellikle yalnız başına değil bir arkadaş grubu ile oynandığından sosyal etkileşimi de içinde barındırdığı için çocuklarda içe kapanıklık gibi içe yönelim problem davranışları azaltabilir.

Sonuç

Bu araştırmada okul öncesi eğitime devam eden çocukların anne babalarının riskli oyunlara izin verme düzeylerinin çocuklarının sosyal beceri ve problem davranışlarını yordayıp yordamadığı ortaya koymak amaçlanmıştır. Bu bağlamda anne babaların çocuklarının riskli oyunlarına izin verme düzeylerinin çocukların sosyal beceri ve problem davranışlarını yordadığı; çocukların sosyal becerileri ile pozitif yönde ve problem davranışları ile negatif yönde bir ilişki olduğu pearson korelasyon testi ve regresyon analizi sonuçları ile görülmüştür. Bu araştırmanın sonuçları ve literatür bulguları bir arada değerlendirildiğinde, riskli oyuna izin verme düzeyleri yüksek olan anne babaların çocuklarının sosyal beceri puanlarının yüksek; problem davranış puanlarının düşük

olması da öngörülebilir bir durumdur. Bu çalışmada elde edilen bu bulguların da alan yazımına destek olacağı düşünülmektedir.

Öneriler

Çalışmadan elde edilen sonuçlar incelendiğinde okul öncesi dönemde önemli bir yere sahip olan riskli oyunun özellikle ülkemizdeki çalışmalarda çok az yer aldığı görülmüştür. Alana katkı sağlamak amacıyla riskli oyunun farklı gelişim alanlarına etkisini araştırmak adına boylamsal çalışmalar yapılabilir. Bunun yanında okul öncesi dönemdeki çocukların riskli oyun algılarını değerlendirme amaçlı resimli öyküler içeren bir ölçme aracı geliştirilebilir. Riskli oyunlarda anne babaların etkisini olumlu yöne çevirebilmek adına; anne babaların farkındalık ve bilgisini artırma amaçlı seminer, eğitim programları hazırlanabilir. Bu eğitimlerde anne babalara çocuklarının pozitif riskler alması ile tehlikeli durum ve ortamlarda yer almasının farkları anlatılabilir. Çocukların anne babalarını rol model aldıkları düşünüldüğünde, anne babalara öğretmenler veya uzmanlar tarafından, ilk etapta kendi hayatlarında aldıkları kararlar, karşılaştıkları durumlar vb. risk olarak çocuklarına da rol-model olmaları gerektiği anlatılabilir.

Anne babaların riskli oyunlara izin verme düzeyi yükseldikçe çocukların gelişimlerinde önemli etkisi olan sosyal becerilerin arttığı ve problem davranışların azaldığı yapılan çalışmanın sonuçlarındandır. Bu bağlamda, çocuklara riskli oyun fırsatlarını daha fazla sunabilmek adına bazı düzenlemeler yapılabilir. Okul öncesi eğitime devam eden çocuklara daha fazla riskli oyun fırsatı sunmak adına okullardaki oyun alanlarına uygun materyaller, aşama halinde artan riskli unsurlar ve doğal unsurlar dahil edilebilir. Çocukların güvenliğinden endişe etmeden riskli oyunlara katılabilmeleri için güvenli oyun alanları oluşturulabilir. Okul öncesi eğitim programına çocukların risk yönetme becerilerini destekleyecek kazanım ve kavramlar eklenebilir. Gerekli imkanlar ve güvenlik önlemleri sağlanarak çocukların orman veya açık havada oyun oynamaları desteklenebilir. Bu konuda anne baba, öğretmen ve okul yöneticileri iş birliği içinde çalışabilir.

Kaynakça

Apter, M. J. (2007). *Danger: Our quest for excitement*. Oxford: Oneworld.

Ball, D. J. (2002). *Playgrounds- risks, benefits, and choices*. London: Middlesex University for the Health and Safety Executive.

- Berry, WD. and Feldman, S. (1985) *Multiple Regression in Practice (Quantitative Applications in the Social Sciences)*. SAGE Publications, Thousand Oaks, CA.
- Brussoni, M., Gibbons, R., Gray, C., Ishikawa, T., Sandseter, E. H., Bienenstock, A., Tremblay, M. S. (2015). What is the Relationship between Risky Outdoor Play and Health in Children? A Systematic Review. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 12, 6423-6454.
- Brussoni, M., Ishikawa, T., Brunelle, S., & Herrington, S. (2017). Landscapes for play: Effects of an intervention to promote nature-based risky play in early childhood centers. *Journal of Environmental Psychology*, 139-150.
- Bundy, A., Engelen, L., Wyver, S., Tranter, P., Ragen, J., Bauman, A., Naughton, G. (2017). Sydney Playground Project: A Cluster-Randomized Trial to Increase Physical Activity, Play, and Social Skills. *Journal of School Health*, 87: 751-759.
- Büyüköztürk, Ş., Şekercioğlu, G., & Çokluk, Ö. (2014). *Sosyal bilimler için çok değişkenli istatistik SPSS ve Lisrel uygulamaları*. Ankara: Pegem Akademi.
- California Department of Education. (2009). Perceptual and Motor Development Domain. 10 07, 2020 tarihinde California Infant/Toddler Learning & Development Foundations: <https://www.cde.ca.gov/sp/cd/re/itf09percmotdev.asp> adresinden alındı
- Conway, M. (2008). Playwork Principles. F. Brown, & C. Taylor içinde, *Foundations of Playwork* (s. 119-123). Maidenhead: Open University Press.
- Cook, R. Dennis; Weisberg, Sanford. (1982). *Residuals and Influence in Regression*. New York: Chapman and Hall. Retrieved from the University of Minnesota Digital Conservancy, <https://hdl.handle.net/11299/37076>.
- Coster, D., & Gleeve, J. (2008). Give us a go! Children and young people's views on play and risk-taking. London: Play England by the National Children's Bureau. 06 07, 2020 tarihinde www.playday.org.uk adresinden alındı
- Dodson, F. (1995). *Çocuk Yaşken Eğilir* (S. Selvi, Çev.). İstanbul: Özgür Yayın Dağıtım.
- Fantuzzo, J., Manz, P., Atkins, M., & Meyers, R. (2005). Peer-Mediated Treatment of Socially Withdrawn Maltreated Preschool Children: Cultivating Natural Community Resources. *Journal of Clinical Child and Adolescent Psychology*, Vol. 34, No. 2, 320–325.
- Greenfield, C. (2004). Can run, play on bikes, jump the zoom slide, and play on the swings?: Exploring the value of outdoor play. *Australian Journal of Early Childhood*, 29(2), 1-5.
- Hart, J. L., & Nagel, M. C. (2017). Including playful aggression in early childhood curriculum and pedagogy. *Australasian Journal of Early Childhood*, 41-48.
- Hooper, D., Coughlan, J., & Mullen, M. (2008). Structural Equation Modelling: Guidelines for Determining Model Fit. *Electronic Journal of Business Research Methods*, 6(1), 53-60.

- Kahriman Pamuk, D., & Ahi, B. (2019). Orman Okuluna Devam Eden Çocukların Okul Kavramına Yönelik Fenomenolojik Bir Araştırma. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi*, 1386-1407.
- Karasar, N. (2017). *Bilimsel Araştırma Yöntemi: Kavramlar İlkeler Teknikler*. Ankara: Nobel Akademi Yayıncılık.
- Kılınç, N. (2016). *5-6 Yaş Çocuklarının Sosyal Beceri ve Problem Davranışları ile Oyun Davranışları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Karabük: Karabük Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Kleppe, R. G. (2018). *One-to-three-year-olds' Risky Play in Early Childhood Education and Care*. Oslo: Educational Sciences for Teacher Education Faculty and Education and International Studies OsloMet - Oslo Metropolitan University.
- Kleppe, R., Melhuish, E., & Sandseter, E. H. (2017). Identifying and characterizing risky play in the age one-to-three years. *European Early Childhood Education Research Journal*, 1-19.
- Kline, R. B. (2015). *Principles and Practice of Structural Equation Modeling Fourth Edition* (Methodology in the Social Sciences). New York: The Guilford Press.
- León Castro, E. L. (2012). *The Value of Risky Play at Natural Outdoor Environment to Develop Children's Relationship* (Unpublished master's thesis). Oslo: Faculty of Education and International Studies Oslo and Akershus University College of Applied Sciences.
- Little, H., Sandseter, E. H., & Wyver, S. (2012). Early Childhood Teachers' Beliefs about Children's Risky Play in Australia and Norway. *Contemporary Issues in Early Childhood*, 300-316.
- McKillup, S. (2012). *Statistic explained: An introductory guide for life scientists (Second Edition)*. United States: Cambridge University Press .
- New, R. S., Mardell, B., & Robinson, D. (2005). Early childhood education as risky business: Going beyond what's 'safe' to discovering what's possible. *Early Childhood Research and Practice*.
- Obee, P., Sandseter, E. H., & Harper, N. J. (2020). Children's use of environmental features affording risky play in early childhood education and care. *Early Child Development and Care*, 1-19.
- Özbey, S. (2009). *Anaokulu ve anasınıfı davranış ölçeği'nin (Pkbs-2) geçerlik güvenirlik çalışması ve destekleyici eğitim programının etkisinin incelenmesi* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Özdenk, Ç. (2007). *6 yaş grubu öğrencilerin psiko-motor gelişimlerinin sağlanmasında oyunun yeri ve önemi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Elâzığ: Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Pellegrini, A. D. (1988). Elementary-School Children's Rough-and-Tumble Play and Social Competence. *Developmental Psychology*, 802-806.
- Pellis, S. M., & Pellis, V. C. (2007). Rough-and-Tumble Play and the Development of the Social Brain. *Current Directions in Psychological Science*, 95-98.
- Route, A. (2012, 05 21). Special Educational Needs. 10 08, 2020 tarihinde Joining the big adventure: <https://senmagazine.co.uk/content/activities/outdoors/1073/joining-the-big-adventure-making-outdoor-play-accessible-to-all/> adresinden alındı
- Saltalı, N. D. (2013). Okul Öncesi Dönemde Duygusal Becerilerin Geliştirilmesi. *Yalova Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(6), 107-119.
- Sandseter, E. B. (2007). Categorizing risky play—How can we identify risk-taking in children's play? *European Early Childhood Education Research Journal*, 15(2), 237-252.
- Sandseter, E. H. (2009). Children's expressions of exhilaration and fear in risky play. *Contemporary Issues in Early Childhood* 10(2), 92-106
- Sandseter, E. H. (2015). Can Child Injury Prevention Include Healthy Risk Promotion; Developmental Benefits of Children's Risky Play(Web Supplement 1). *BMJ Journal*, 21(5), 344-347. doi:http://dx.doi.org/10.1136/injuryprev-2014-041241
- Sandseter, E. H., & Kennair, L. O. (2011). Children's Risky Play from an Evolutionary Perspective: The Anti-Phobic Effects of Thrilling Experiences. *Evolutionary Psychology*, 9(2): 257-284.
- Sandseter, E. H., & Sando, O. J. (2016). “We don't allow children to climb trees”: How a focus on safety affects Norwegian children's play in early childhood education and care settings. *American Journal of Play*, 8 (2), 178.
- Smith, S. J. (1998). Risk and Our Pedagogical Relation to Children: On the Playground and Beyond (Sunny Series, Early Childhood Education) (SUNY series, *Early Childhood Education: Inquiries and Insights*). New York: State University of New York Press.
- Stephenson, A. (2003). Physical Risktaking: Dangerous or endangered? *Early Years*, Vol. 23, No. 1.
- Suhr, D. D. (2006). Exploratory or confirmatory factor analysis? . *SAS Users Group International Conference* (s. 1-17). Cary, North Carolina, U.S.: SAS Institute, Inc.
- Tabachnick, B., & Fidell , L. (2015). *Çok Değişkenli İstatistiklerin Kullanımı*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Tremblay, M. S., Gray, C., Babcock, S., Barnes, J., Bradstreet, C. C., Carr, D., . . . Brussoni, M. (2015). Position Statement on Active Outdoor Play. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 12 (6), 6475–6505.

Ünüvar, P., & Kanyılmaz, E. S. (2017). 4-6 Yaş Çocukları İçin Riskli Oyunlara İzin Verme Ölçeğinin Geliştirilmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 510-523.

Waite, S., Rogers, S., & Evans, J. (2013). Freedom, flow and fairness: exploring how children develop socially at school through outdoor play. *Journal of Adventure Education & Outdoor Learning*, 255–276.

Yavuzer, H. (2019). *Çocuk Psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Extended Abstract

Introduction

Play and child are two elements that complement each other. The play; is an activity that should be chosen as freely as possible, be personally guided, and, in essence, motivate children who participate in the play. It is an indispensable source of entertainment for the child that prepares the child for life. Risk is defined as exposure to danger that may result in loss, loss, or gain. Exciting and risky play is an activity that children feel at the limit of out-of-control, usually due to height or speed, overcome the fear, excite the activity in the first place, overcome the unknown. Problem behaviors occur in children whose social skills development is not supported in early childhood. It is claimed that if children's plays are partially or completely prevented, problem behaviors will be seen frequently in children and will increase existing negative behaviors. In this study, answers to the following questions were sought: Is there a significant relationship between parents' levels of allowing their children to play risky plays and preschool children's social skills and problem behaviors? Do parents' levels of allowing their children to play risky plays predict the social skills and problem behaviors of preschool children? All social skills include defining, playing plays, expressing feelings, asking for help from other people, and helping them, which are necessary for interacting with other individuals in society. Experiences and environmental opportunities in early childhood should positively support social skills. Because the knowledge, habits, and skills acquired during this period affect the later periods of their lives both academically and socially-emotionally. Problem behavior, on the other hand, is defined as the persistence of the problems that an individual has or will experience. There are some criteria for the behaviors exhibited by

children to be problem behaviors. These criteria are defined by the American Psychological Association (APA, 2013) as behaviors that are repeated for a certain period of time and that occur in at least two places.

Purpose

The aim of this study is to examine the relationship between the levels of allowing risky plays of parents of children attending pre-school education, and the social skills and problem behaviors of children, and to examine whether children's social skills and problem behaviors predict their parents' levels of allowing risky plays. In addition, risky play, which is one of the sub-titles of physical activity plays, provides support to children's development areas to a great extent. This study was conducted considering that risky play may affect social skills and problem behaviors. In addition to these, the research is important in terms of eliminating the deficiency in the field where the effects of risky plays on parental evaluations and children's development are examined and contribute to the literature.

Method

The relational screening model was used in this study, which was conducted to predict the relationship between the levels of allowing risky plays and the social skills and problem behaviors of the parents of 48-66-month-old children attending pre-school education institutions. With the purposeful sampling method, 114 girls, 139 boys, and their parents of children aged 48-66 months who were studying in the state independent kindergartens and kindergartens affiliated to the primary school in the Sultangazi district of Istanbul, with normal development, participated in the study. While 193 of the parents are mothers, 60 of them are fathers.

Data Collection Tools

In this study, data were collected through the "Personal Information Form", "Allowing Risky Games Scale" and "Kindergarten and Preschool Behavior Scale". In the personal information form prepared by the researcher to be used in the study, the gender of the child was included for the children, while the gender and education level of the parents were included for the parents.

Discussion

It has been determined that the level of parents allowing their children to play risky plays predicts the social skills of the children and there is a positive relationship between them. One of the findings obtained in this study was that the level of parents' allowing their children to play risky plays predicted the problem behaviors of the children and there was a negative relationship between them. It can be said that risky plays improve social cooperation and peer interaction, considering that children take more risks during playtime and play is free playtime. Considering that risky plays generally involve movements based on displacement and outdoors, it is thought that children can throw away their internal energies that can potentially turn into problem behavior during risky play. In addition, since risky play is usually played not alone but with a group of friends, it can reduce internalizing problem behaviors such as introversion in children, since it also includes social interaction.

Conclusion

As a result, the level of parents allowing their children to play risky plays predicted social skills and problem behaviors of children; Pearson correlation test and regression analysis results showed that there was a positive relationship with children's social skills and a negative relationship with problem behaviors. When the results of this study and the literature are evaluated together, it is seen that the children of parents with high levels of allowing risky play have high social skill scores; It is also predictable that problem behavior scores are low. It is thought that these findings obtained in this study will also support the literature.

ETİK BEYAN: “*Anne Babaların Okul Öncesi Dönemde Çocukların Riskli Oyunlarına İzin Vermeleri ile Çocukların Problem Davranışları ve Sosyal Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*” başlıklı çalışmanın yazım sürecinde bilimsel, etik ve alıntı kurallarına uyulmuş; toplanan veriler üzerinde herhangi bir tahrifat yapılmamıştır ve veriler toplanmadan önce Aksaray Üniversitesi Girişimsel Olmayan Klinik araştırmalar Etik Kurulu’ndan 23.10.2019 tarih ve 2019/10-18 sayılı etik izin alınmıştır. Karşılaşılacak tüm etik ihlallerde “Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi Yayın Kurulunun” hiçbir sorumluluğunun olmadığı, tüm sorumluluğun Sorumlu Yazara ait olduğu ve bu çalışmanın herhangi başka bir akademik yayın ortamına değerlendirme için gönderilmemiş olduğunu taahhüt ederim. ”